

Efikasnije korištenje pretraživača

Uputstvo za korištenje Firefox-a

Firefox je pretraživač (*browser*) koji je prilagodljiviji i sigurniji od Internet Explorer-a. Za razliku od Internet Explorer-a, radi na svim platformama, uključujući Windows XP i 7, te razne verzije Linux-a.

Postoji ipak nekoliko stranica koje mogu raditi samo sa Internet Explorer-om. Ako i na njima želite koristiti Firefox, onda morate instalirati dodatak objašnjen kasnije.

Postoje skripte na serverskoj i klijentskoj strani. Kod ovih prvih, *Server Side* skripti, skripta se izvršava na strani servera, te generiše čisti HTML kod koji je čitljiv za sve pretraživače bez dodatka na lokalnom računaru. Kod *Client Side* skripti, skripte se izvršavaju na strani mašine klijenta, te ponekad, zahtijevaju poseban software za njihovo izvršavanje.

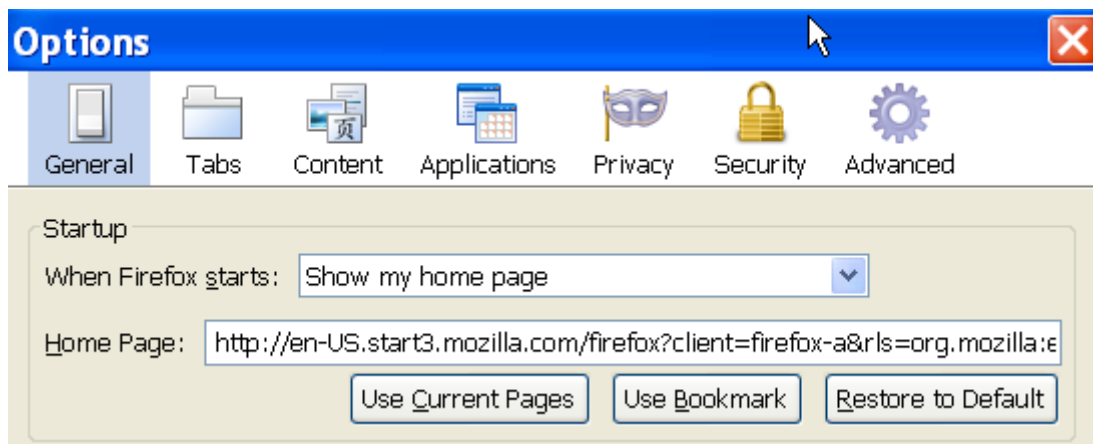
1 Home page - početna stranica ili više njih

Home Page je početna stranica u Firefox-u, koja se može podesiti tako da se prva otvara prilikom pristupa internetu putem Firefox-a.

Promjena *Home Page* je vrlo jednostavan postupak, a omogućava podešavanje Firefox-a da, prilikom pristupa internetu, otvara jednu ili više podrazumijevanih web stranica.

1.1 Definiranje jedne podrazumijevane stranice

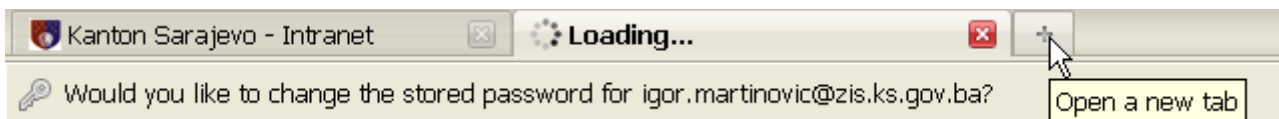
Otvoriti Firefox, te u polje adrese upisati željeni URL. Kada se stranica učita, otvoriti meni **Tools->Options**, te izabrati karticu (*tab*) **General**. U padajućem meniju **When Firefox starts** izabrati **Show my home page** pa pritisnuti **Use Current Pages** i na kraju **OK**. Ovim je trenutno otvorena stranica postavljena kao početna.

1.2 Definiranje više podrazumijevanih stranica

Ukoliko želite da, prilikom otvaranja Firefox-a, istovremeno otvorite više podrazumijevanih *web* stranica u odvojenim karticama, učinite slijedeće:

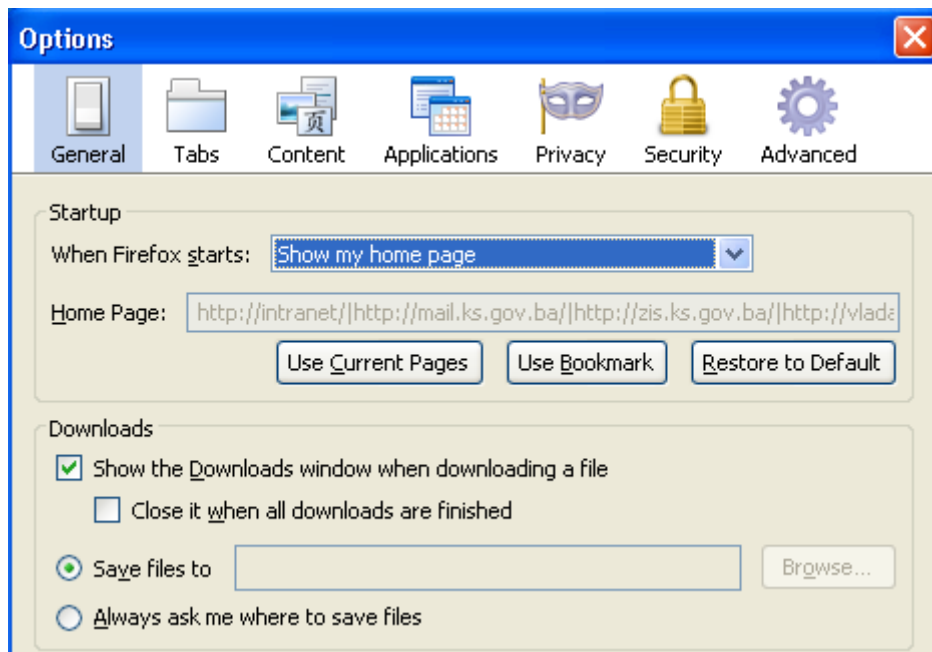
Otvoriti Firefox, te u polje adrese upisati željeni URL. Zatim otvoriti novu karticu (*Open a new tab*) klikom mišem kao na slici:

U novi tab upisati drugi željeni URL. Ovaj postupak ponoviti za sve željene podrazumijevane stranice.

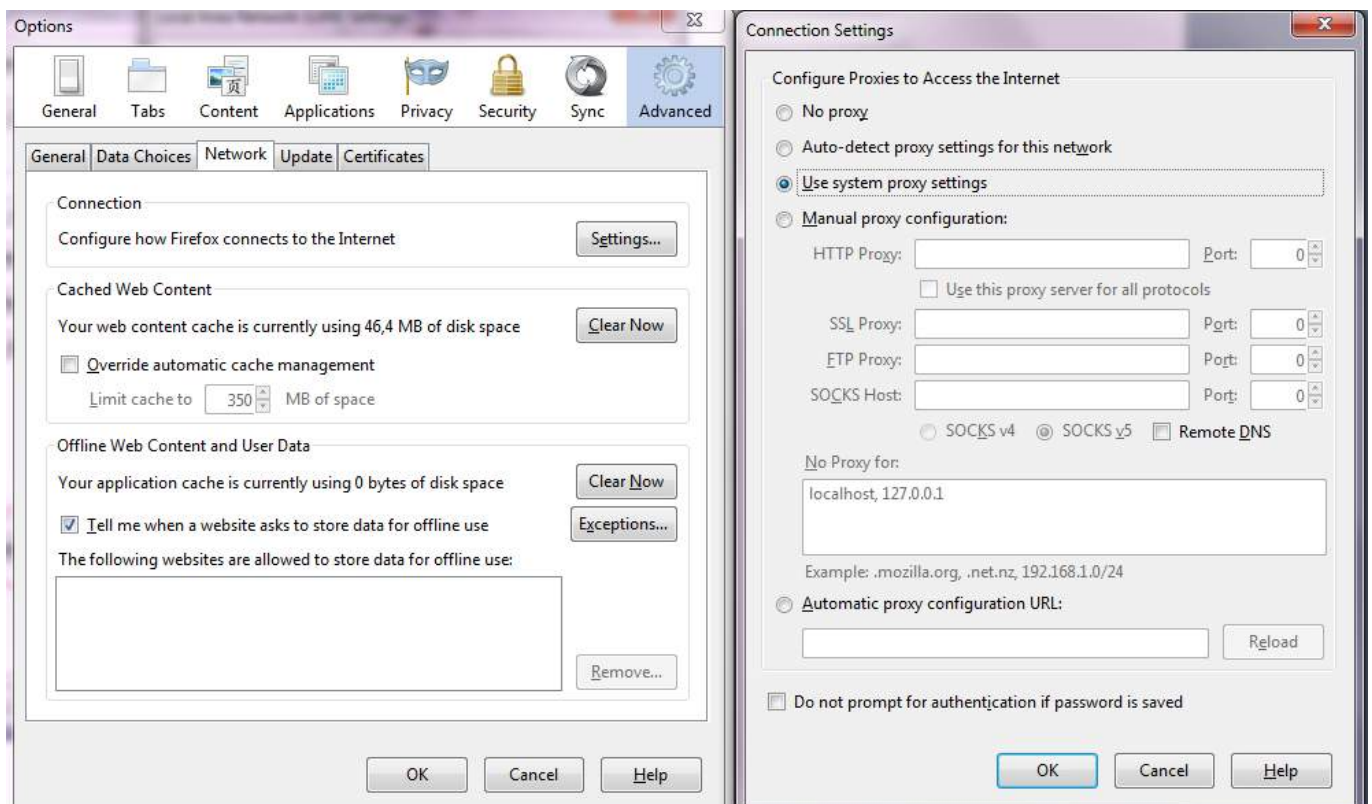
Za potrebe uposlenika u kantonalnim institucijama moguće je otvoriti, u odvojenim tabovima: stranicu ministarstva ili Vlade, intranet stranicu <http://intranet> i stranicu za pristup e-pošti <http://mail.ks.gov.ba> te ove tri postaviti kao podrazumijevane.

Nakon što je ovaj korak završen, dok su sve stranice otvorene, otići u meni **Tools->Options**, te u kartici **General** u padajućem meniju **When Firefox starts** izabrati **Show my home page** pa pritisnuti **Use Current Pages** i na kraju **OK**.

2 Podešavanje proksija

Podešavanje proksija u Kantonu treba biti urađeno automatski (Use system proxy settings) .

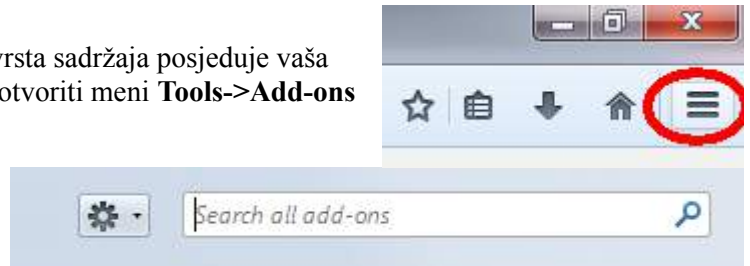

3 Dodaci u Firefox-u (add-ons: extensions, themes, plugins)

Kada govorimo o dodacima (*add-ons*) u Firefox-u (ili u bilo kojem pretraživaču za internet) treba reći da su sadržaji na internetu rađeni u raznim alatima, te da postoje stranice sa multimedijalnim sadržajima, raznim animacijama, skriptama i slično.

Da biste provjerili koje od dodataka za pregled svih vrsta sadržaja posjeduje vaša instalacija Firefox-a, ili dodali nove dodatke, trebate otvoriti meni **Tools->Add-ons** (ili Open menu sličicu).

Put za nalaženje dodatka je u kartici **Extensions** sa "Search all add-ons" ili u kartici **Get Add-ons**, sa "Browse All Add-ons".

Za većinu dodataka je dovoljno upisati i pritiskom na Enter potražiti odgovarajući pojam i zatim sa "**Add to Firefox**" ili "**Install**" preuzeti dodatak sa interneta kroz Firefox. Nakon preuzimanja, željeni dodatak će se pojaviti u ovom prozoru i bit će moguće instalirati ga. Po potrebi ponovo pokrenuti Firefox.

U kartici **Plugins** možemo provjeriti koji priključci su već instalirani uz Firefox, te ih ili deaktivirati (pritiskom na **Disable**) ili, pomoću dugmeta **Find Updates**, provjeriti da li postoji novija verzija dodatka na internetu.

U Kantonu je podešeno da se najvažniji priključci, kao što su Java, Flash ili Silverlight, instaliraju automatski, u skladu sa *Odlukom o softveru Standardne radne stanice*, koja je dostupna na intranet stranici.

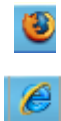
3.1 IE Tab 2 - korištenje Firefox-a da se stvanice otvore sa IE

Postoji nekoliko stranica koje mogu raditi samo sa Internet Explorer-om. Takve su npr. stranice <https://npis.fpu.gov.ba/>, <http://oserver/zavod> ili <http://roc.ks.gov.ba/>.

Ako i za njih želite koristiti Firefox, možete instalirati dodatak IE Tab 2, po prethodnim uputama.

Nakon restarta Firefox-a će se u donjem desnom ćošku pojaviti slika Firefox-a.

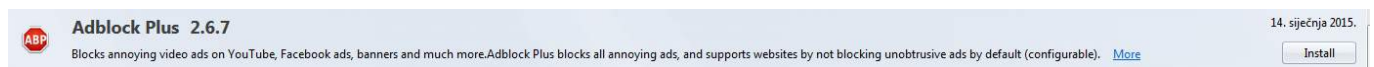
Klikom na nju se mijenja način izvršavanja stranice, pa iako koristite Firefox, stranica se u pozadini otvara sa Internet Explorer-om.

Ovo možete i zapamtiti, tako da se određena stranica uvijek otvara koristeći Internet Explorer.

3.2 Adblock Plus – blokiranje reklama

Za blokiranje reklama se može koristiti dodatak Adblock Plus. U njemu je moguće i dodatno isključiti sve reklame, jer su u početnoj postavci neke dozvoljene.

Početna postavka je da se ovaj dodatak ne vidi, ali se u njegovim postavkama to može primijeniti tako da bude vidljiv na traci sa alatima (toolbar).

Moguće je osim reklama isključiti i druge sadržaje.

Adblock Plus can do more than block ads

Malware Blocking

Make your browsing more secure by blocking known malware domains.

OFF

Remove Social Media Buttons

Automatically rid your browsing experience of social media buttons, such as the Facebook Like, which appear on web pages and track your behavior.

OFF

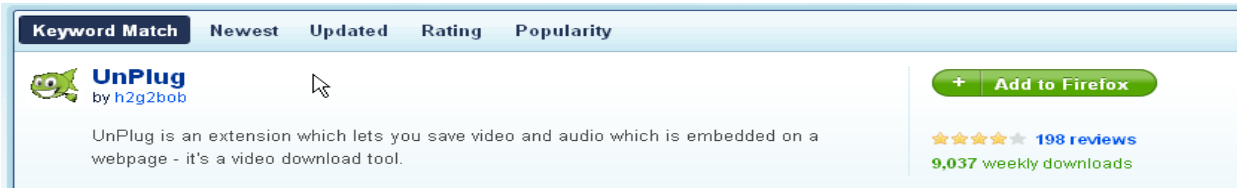
Disable Tracking

Browse privately by disabling tracking - hiding your tracks from ad companies that would track your every move.

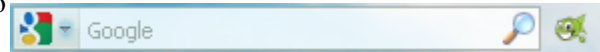
OFF

3.3 UnPlug – dodatak za skidanje videa na lokalni računar

UnPlug je jedan od mnogih dodataka u Firefox-u za preuzimanje i pregled video sadržaja ugrađenog u web stranice. Korištenje dodatka je bolje i jednostavnije od instaliranja posebnog programa (kao YouTube Downloader).

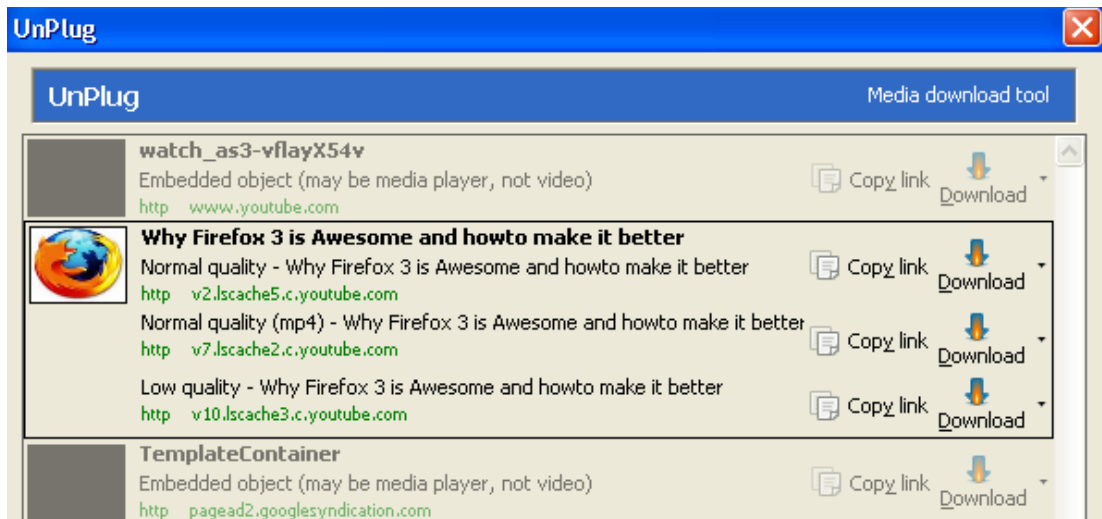

Nakon instalacije bi se desno od polja za pretraživanje trebalo pojaviti dugme koje pritisnete kada je otvorena stranica sa videom.

Sada trebate prepoznati šta želite skinuti i onda spasiti video na lokalni računar, direktno ili preko dodatka ili programa za skidanje sadržaja (npr. preko dodatka DownThemAll ili programa Free Download Manager).

Video će biti spašen na lokalni računar sa ekstenzijom .flv, npr video.flv. Ovaj video ne treba pretvarati u drugi, samo treba na računaru imati instaliran kvalitetan program za pregled videa, kao što je VLC koji se u Kantonu instalira automatski. Program preporučujemo i za upotrebu izvan Kantona, jer otvara skoro sve moguće formate videa, a može se skinuti sa stranice <http://www.videolan.org/>

3.4 Translate This! - dodatak za prevođenje teksta i stranice

Postoji više dodataka za prevođenje označenog teksta ili čak čitavih stranica, koji se dobiju pretragom pojma "Translate". Većina koristi određeni servis npr. Google Translate, kakav je npr. 2.4 Translate This!.

Kada je dodatak pronađen, dobićete prikaz kao na slici:

Pritisnite dugme **Add to Firefox**, zatim **Install** i sačekajte da završi. Instalirani dodatak nakon restarta Firefox-a biće vidljiv u kartici **Extensions** u meniju **Tools->Add-ons**.

Za podešavanje jezika na koji se prevodi treba otići na Add-ons (kroz meni Tools ili kroz Open menu sličicu), i onda u kartici Extensions na ovom dodatku pritisnuti dugme **Options**. Postaviti jezik na "Croatian".

Upotreba je izuzetno jednostavna bilo da se radi o prijevodu jedne riječi ili cijele rečenice.

Za prijevod jedne riječi dovoljno je dva puta kliknuti na istu (morate biti sigurni da se ne radi o hiperlinku), pritisnuti desnu tipku miša da bi se pojavio meni, te izabrati opciju "**Translate - Selection**".

Ukoliko želite prijevod cijele strane, dovoljno je bilo gdje u tekstu, bez označavanja riječi, pritisnuti desnu tipku miša da bi se pojavio isti ovakav meni, te izabrati opciju "**Translate - Page**".

3.5 Online Translator Toolbar – više stranica za prevođenje

Ukoliko želite koristiti više stranica za prevođenje, umjesto samo jednog servisa, to možete postići sa npr. Online Translator Toolbar koji koristi Bing Translator, Google Translate, PROMT, Yahoo!Babelfish.

3.6 Disconnect.me -

Za povećanje sigurnosti korisnika putem blokiranja povezivanja nekih stranica koje korisnik ne vidi ali one njega prepoznaju (Facebook, Google, Twitter) se može koristiti dodatak Disconnect. Sličica omogućava praćenje blokiranih zahtjeva.

3.7 Adobe Flash player - dodatak za gledanje videa na web stranicama

Kao što je rečeno, u Kantonu se Flash instalira automatski. Za kućnu instalaciju je ipak naveden postupak.

Jedan od neizbježnih dodataka u svim internet preglednicima je dodatak za prikaz sadržaja rađenog u Flash-u, Adobe Flash Player. Ovo vrijedi za stranice rađene u HTML4. U budućnosti, sa više HTML5 stranica, Flash neće biti potreban. Npr. Youtube već podržava HTML5. Firefox podržava HTML5.

Na stranici <http://www.adobe.com> potražiti link na stranicu **Downloads**, ili otići na <http://get.adobe.com/flashplayer/> i, uz isključivanje "Optional offer" (Yes, install the free McAfee Security Scan Plus utility...) kliknuti na "Install now".

Pri učitavanju stranice, preuzimanje na računar će se pokrenuti automatski. Takođe, na stranici, biće prikazane slika sa uputstvom za instalaciju.

Nakon preuzimanja, može se postaviti da se ažuriranje vrši automatski.

Kada je instalacija završena, pokrenite **Firefox** i instalacija je gotova.

Choose your update method:

- Allow Adobe to install updates (recommended)
- Notify me to install updates
- Never check for updates (not recommended)

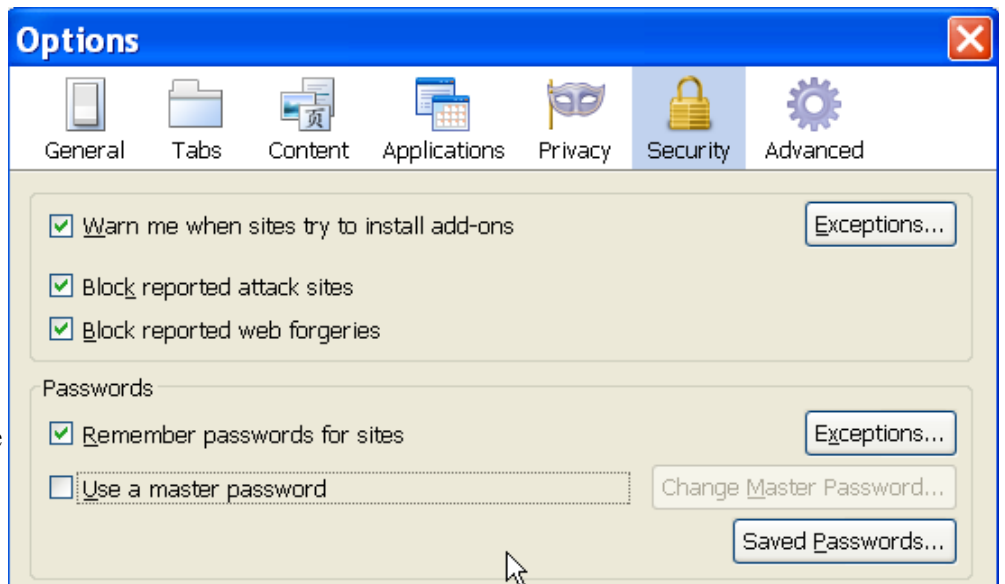
3.8 HTML5 Video Everywhere!

Sve više stranica prelazi na HTML5 stranica, na kojim Flash nije potreban. Ako želite više koristiti HTML5 možete instalirati dodatke kao 2.6 HTML5 Video Everywhere!

4 Master Password - šifra koja čuva ostale šifre

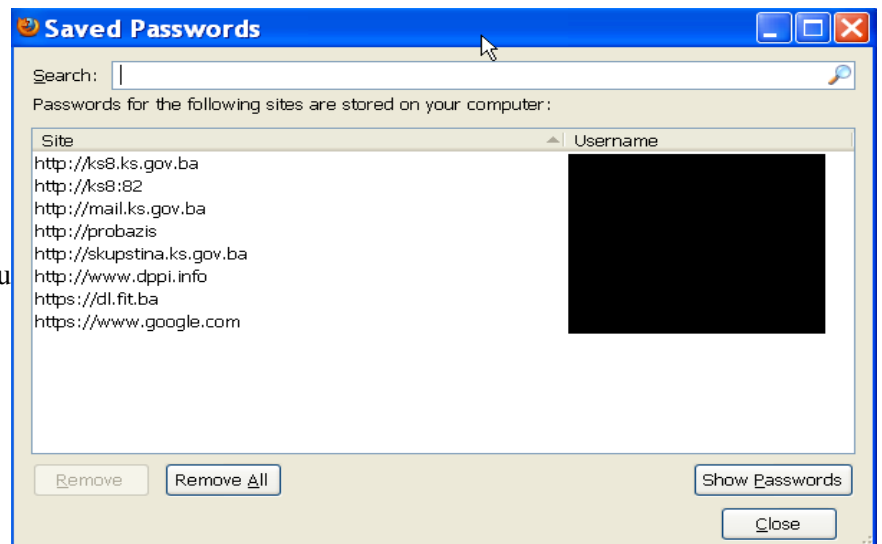
Jedna od boljih karakteristika Firefox-a je mogućnost čuvanja šifri (*password*) koje koristite prilikom logovanja na web stranice – kao na webmail, ili online bankarstvo – i njihovog upisivanja od strane programa, tako da ne morate svaki put upisivati svoju šifru. Ove sačuvane šifre pojavljuju se u obliku zvjezdica u polju za šifru.

Dodatno, ono što nudi Firefox, je i mogućnost da vidite svoje spašene šifre. Jednostavno uđete u meni **Tools**, -> **Options**, i u novootvorenom prozoru izaberete karticu **Security** (slika)

Da biste vidjeli sačuvane šifre na URL adresama za čije logiranje se koriste, pritisnite dugme **Saved Passwords**.

Po standardnim postavkama, u ovom prozoru je vidljiva URL adresa i korisničko ime (*username*). Da bi mogli vidjeti i šifre, pritisnite dugme **Show Passwords**.

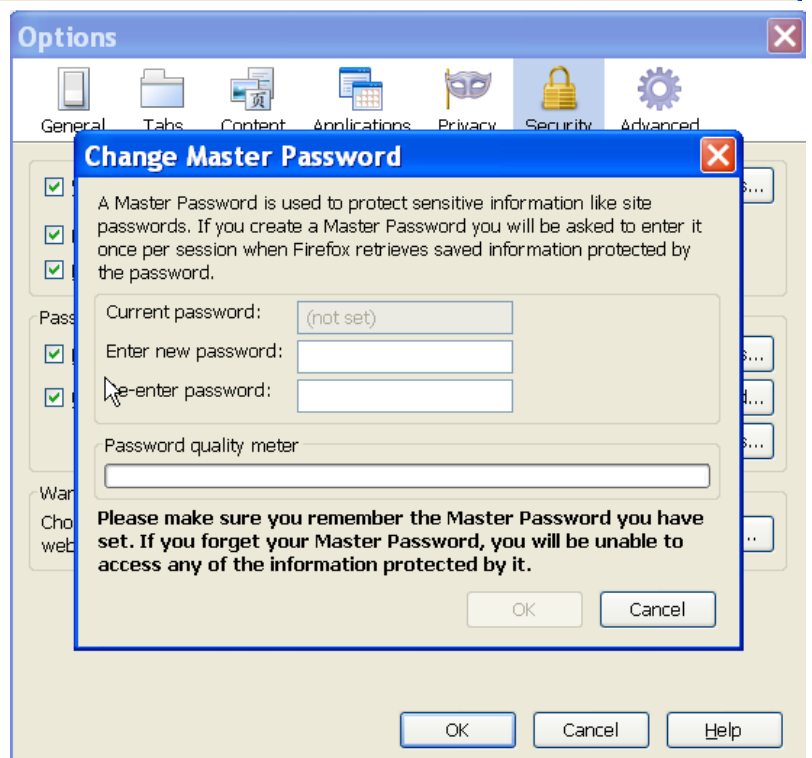

Sada se postavlja pitanje sigurnosti. Što ako neko drugi pristupi Firefox-u na vašem računaru? Da li svako može vidjeti vaše sačuvane šifre? Da bi otklonili opasnost od neovlaštenog pregleda ovog sadržaja, vratite se na prethodni ekran:

Označite opciju **Use a master password**, te u novootvorenom prozoru utipkajte šifru dva puta (master password):

U polju **Password quality meter**, možete vidjeti koliko je vaša glavna šifra sigurna. *Master password* je nešto što ne smijete zaboraviti jer ne postoji način da ga poništite, promijenite ili pristupite podacima o šiframa ukoliko ga ne znate.

Tek sada bi trebali pamtili šifre sa opcijom "Upamti me"(Remember password). Bez ovoga, nemojte koristiti tu opciju ili automatsku prijavu (sign in) dostupnu na mnogim web stranicama.

5 Prenosjenje šifri

Postoje dva načina da prenesete šifre koje ste upisali u Firefox:

- Prenesete čitav Firefox profil, u kojem su osim šifri još i dodaci koje ste instalirali. Profil se nalazi na sljedećem mjestu, zavisno od operativnog sistema:

Windows XP	C:\Documents and Settings\ <username>\Application Data\Mozilla\Firefox\Profiles</username>
Windows 7	C:\Users\ <username>\AppData\Roaming\Mozilla\Firefox\Profiles</username>
Linux verzije	~/mozilla/firefox/profile

- Šifre imate zapisane na još jednom mjestu, u programu za čuvanje šifri, zajedno sa drugim šiframa. Programi "KeePass" ili "Password Safe" štite šifre a mogu koristiti kao prijenosni program bez instaliranja (*portable*). Ako šifre upišete tu, moći ćete ih nositi sa sobom i onda ponovo upisati na drugom mjestu.

6 Uputstva za pravilno postupanje sa šiframa

Ova uputstva su objavljena na intranet stranici Kantona, zajedno sa uputstvo za postupanje sa Windows šiframa. Ovdje ih ponavljamo.

* **Mijenjajte** povremeno šifre. **Nemojte** ponovno koristiti stare šifre. **Nemojte** koristiti šifre koje se sastoje od riječi iz rječnika, datuma rođenja, imena porodice, naziva grada, sportskog kluba ili firme, adrese, ili bilo koje druge lične informacije. Ne koristite ponovljene znakove kao što su 111 ili sekvence poput ABC, QWERTY, ili 123 u bilo kojem dijelu vaše od šifre. U suprotnom, šifre se jednostavno mogu predvidjeti ili se brzo razbijaju metodom velikog broja računarski generisanih pokušaja.

* Koristite **program za upravljanje šiframa** (password manager) kako bi čuvali Vaše šifre.

Firefox u sebi ima ugrađen program za upravljanje šiframa, tako da ih pamti i štiti. Dakle, sada se pamti samo ta jedna, glavna šifra za sve web stranice. Posjetom web stranici, šifra se sama upisuje.

* Držite Vaše šifre **u tajnosti**. Stavljajući ih u datoteku na Vašem računaru, šaljući ih u e-mailu drugima, ili zapisujući ih na komad papira na stolu kao da ste ih dali drugima. Ako morate nekome drugom omogućiti pristup računaru, napravite privremenu šifru samo za njih, a zatim je promijenite odmah nakon toga.

Drugi razlog za korištenje je pamćenje recimo Windows šifre ako koristite enkripciju tj. šifrovanje podataka. Gubitak Windows šifre bi značio i gubitak podataka.

* **Nemojte koristiti istu šifru** za različite web stranice, niti kao Windows ili e-mail šifru. Inače, netko ko uprati Vašu email šifru može otvoriti i Vaš Facebook itd.

* Ako koristite pristup stranicama zaštićenim šifrom preko otvorenih bežičnih mreža - ili bilo koje druge mreže u koju nemate povjerenja - koristite samo **https://** adrese a ne **http://**. Na ovaj način koristite **zaštićeni protokol**. Na donjoj traci sa sličicama u pretraživaču u tom slučaju imate mali katanac.

* Ne unosite šifru ili čak i naziv računa na bilo koju web stranicu kojoj možete pristupiti putem **linka u e-mailu**. To su najvjerojatnije krađe identiteta. Umjesto toga, unesite adresu (URL) direktno u Vaš preglednik, pa otidite na tu stranicu.